

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Το κωμικό και η Ποιητική της Ανατροπής

Ενότητα 6: Η «μπαρόκ» ειρωνεία του Κ. Π. Καβάφη

Κατερίνα Κωστίου
Τμήμα Φιλολογίας

ενότητα 6

Η «μπαρόκ» ειρωνεία του Κ. Π. Καβάφη

<http://liblivadia.wdfiles.com/local--files/news:102/Cavafy.jpg>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ 6

Σκοπός της ενότητας 6 είναι να εξοικειώσει τους φοιτητές με την πολύμορφη ειρωνεία του Καβάφη ο οποίος συνιστά τον πιο δεξιοτέχνη νεοέλληνα ποιητή όσον αφορά την ειρωνική χρήση της γλώσσας και της Ιστορίας.

Η καβαφική ειρωνεία, η οποία έχει αποτελέσει πόλο έλξης αρκετών μελετών, συνιστά το μείζον χαρακτηριστικό της καβαφικής ποιητικής ενώ συχνά ευθύνεται για τις αντιφάσεις της κριτικής ή υπερερμηνείες. Στόχος αυτής της ενότητας είναι η δημιουργία μιας τυπολογίας της ειρωνικής ρητορικής του Καβάφη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ 6

Η καβαφική ειρωνεία και η σχετική βιβλιογραφία

Για μια τυπολογία της ειρωνικής ρητορικής του Καβάφη

Προσωπικοί μηχανισμοί ειρωνείας

Βιβλιογραφία για την καβαφική ειρωνεία ως το 1983

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ 6

Το μάθημα στοχεύει να εξοικειώσει τους φοιτητές με την σύνθετη καθαφική ειρωνεία η οποία σωστά έχει ταξινομηθεί στις δύο μεγάλες κατηγορίες της ειρωνείας: α) λεκτική ειρωνεία και β) ειρωνεία των καταστάσεων.

Συγκεκριμένα, στο μάθημα εξετάζονται οι απόψεις της κριτικής σχετικά με την καθαφική ειρωνεία από το 1916, όταν ο Γ. Βρισμιτζάκης επεσήμανε πρώτος αυτήν τη σημαντική διάσταση της καθαφικής ποιητικής έως σήμερα. Στη συνέχεια επιχειρείται μια τυπολογία των ταξινομήσιμων τεχνικών της καθαφικής ειρωνείας που αφορούν κυρίως τη ρητορική και αναπτύσσονται οι κατεξοχήν προσωπικοί μηχανισμοί του Καβάφη, που αφορούν την ιδιότυπη ειρωνεία του.

Σταθμοί της βιβλιογραφίας για την καθαφική ειρωνεία

- 1916 και 1927: οι πρώτες παρατηρήσεις από τον Γ. Βρισιμιτζάκη
- 1930: Φώτος Γιοφύλλης, Τέλλος Άγρας
- 1932: Τάκης Παπατσώνης
- 1933: Περίδης, Τέλλος Άγρας, Δ. Νικολαρείζης, Κ. Θ. Δημαράς
- 1961: Κλέων Παράσχος
- 1963: Κ. Π. Καβάφης
- 1971: Mario Vitti
- 1974: Γιάννης Δάλλας
- 1977: Νάσος Βαγενάς
- 1881: Roderick Beaton

Σταθμοί της βιβλιογραφίας για την καβαφική ειρωνεία

Οι πρώτες παρατηρήσεις για την ειρωνεία του Καβάφη συχνά αστοχούν καθώς η αντίληψη των παλαιότερων μελετητών για την ειρωνεία είναι αρκετά συγκεχυμένη. Ασφαλώς υπάρχουν και εξαιρέσεις, όπως αυτή του Άγρα ή του Νικολαρεΐζη.

Από το οριακό για την καβαφική βιβλιογραφία έτος 1983 και εξής οι μελέτες για την καβαφική ειρωνεία ή έστω οι παρατηρήσεις για την καβαφική ειρωνεία στο πλαίσιο άλλων μελετών αυξάνονται δραματικά. Ανάμεσά τους πρέπει να μνημονευθούν ιδιαίτερα οι παρατηρήσεις του Γιώργου Βελουδή, του Γιάννη Δάλλα, του Edmund Keeley, του Peter Bien, του Christopher Robinson οι οποίοι είναι από τους πρώτους που μελέτησαν με ευστοχία το θέμα.

Για μια τυπολογία της ειρωνικής ρητορικής του Καβάφη

A. Μετρική και στιχουργία

1. Μέτρο
2. Διασκελισμοί
3. Ειρωνική ρίμα
4. Παρήχηση
5. Υπερβατό

B. Λεκτικοί δείκτες και λεκτικά σχήματα

1. Αντιθέσεις
2. Αμφισημία
3. Υπερβολή
4. Επανάληψη

Για μια τυπολογία της ειρωνικής ρητορικής του Καβάφη

Γ. Στίξη και τυπογραφική διάταξη του λόγου

Δ. Σύνταξη και δομή λόγου

- Ειρωνεία των καταστάσεων

Προσωπικοί μηχανισμοί ειρωνείας

- «Μπαρόκ» ειρωνεία

- **Ειρωνικά προσώπεια**

α) αφηγηματικά

β) δραματικά

γ) αφηγηματικά και δραματικά

Αποτέλεσμα: η ειρωνική αμεροληψία, το «μετέωρο» (Σαρεγιάννης) της ανάγνωσης

Ποιητική αρετή: η πολυφωνία του κειμένου

Βιβλιογραφία για την καβαφική ειρωνεία ως το 1983

[σε χρονολογική σειρά]

ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, «Η Τεχνική του Καβάφη», *Το έργο του Κ. Π. Καβάφη*, πρόλογος και φιλολογική επιμέλεια Γ. Π. Σαββίδη, Ίκαρος, 1975, 5-60 [α': 1916]

ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ, ΦΩΤΟΣ, «Το χιούμορ στον Καβάφη», *Αλεξανδρινή Τέχνη*, 6-7 (Ιούνιος-Ιούλιος 1930) 171-184.

ΑΓΡΑΣ, ΤΕΛΛΟΣ, «Η ειρωνεία στον Καβάφη», *Αλεξανδρινή Τέχνη*, 4 (1930) 281-288.

ΔΗΜΑΡΑΣ, Κ. Θ., «Η “ηθοποιία” του Καβάφη», *Σύμμικτα Γ'*, Γνώση, 1992 [α': 1933].

ΣΕΦΕΡΗΣ Γ., «Κ. Π. Καβάφης-Θ. Σ. Έλιοτ· παράλληλοι», *Δοκιμές*, τ. Α', Ίκαρος, 41981 [α': 1946].

ΠΑΡΑΣΧΟΣ, ΚΛΕΩΝ, «Η ειρωνεία του Καβάφη», *Η Καθημερινή*, 8.11.1961.

ΔΑΛΛΑΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ, *Καβάφης και Ιστορία*, Αθήνα Ερμής 1974.

Βιβλιογραφία για την καβαφική ειρωνεία ως το 1983

[σε χρονολογική σειρά]

ΒΕΛΟΥΔΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, «Η ειρωνεία σαν λογοτεχνικός τρόπος», *Το Βήμα*, 9.5.1976 και στη νεοελληνική λογοτεχνία», *Το Βήμα*, 30.5.1976

ΒΑΓΕΝΑΣ, ΝΑΣΟΣ, «Η Ειρωνική γλώσσα», *Η Καθημερινή*, 21.1.1977.

BEATON, RODERICK, «Irony and Hellenism”, *The Slavonic and East European Review*, 4 (Οκτώβριος 1981) 516-528.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Κατερίνα Κωστίου, Τίτλος μαθήματος:
«Ερευνητικά Ζητήματα Νεοελληνικής Φιλολογίας. Το κωμικό και η Ποιητική
της Ανατροπής. Ενότητα 6: Η “μπαρόκ” ειρωνεία του Κ.Π. Καβάφη».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1770/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

